

TURVALLISUUS JA TIETOJEN SUOJAAMINEN HANKINNOISSA

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Sisällysluettelo

1.	LIITTEEN TARKOITUS JA SOVELTAMISALA	2
2.	TURVALLISUUS JA TIETOJEN SUOJAAMISEN TARVE HANKINNOISSA.....	2
3.	VAIKUTUS LAINVALINTAAN JA HANKINTAMENETTELYYN	2
3.1.	Hankintalaki ja tietojen suojaaminen.....	2
3.2.	Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista	3
3.3.	Salassa pidettävät hankinnat.....	4
4.	DOKUMENTOINTI	4
5.	TURVALLISUUSSELVITYKSET	5
5.1.	Henkilöturvallisuusselvitys	5
5.2.	Yritysturvallisuusselvitys	5

1. LIITTEEN TARKOITUS JA SOVELTAMISALA

Tämä liite täydentää hyvinvointialueen hankintaohjetta tilanteissa, joissa hankinnan valmistelussa nousee esiin turvallisuuteen tai tietojen suojaamiseen liittyviä seikkoja ja on tarpeen arvioida niiden vaikutusta sovellettavaan lainsäädäntöön ja hankinnan toteuttamiseen.

Liitteen tarkoituksena on tarjota yhteinen toimintamalli:

- tunnistaa arvioinnin tarve
- ohjata asian käsittelyä
- varmistaa, että ratkaisut perustuvat harkintaan ja dokumentoidaan asianmukaisesti

2. TURVALLISUUS JA TIETOJEN SUOJAAMISEN TARVE HANKINNOISSA

Hyvinvointialueen hankinnoissa voi esiintyä tilanteita, joissa hankinnan valmistelussa tunnistetaan turvallisuuteen tai tietojen suojaamiseen liittyviä seikkoja. Näissä tilanteissa hankinnan valmisteluun osallistuvan työryhmän tulee arvioida niiden vaikutus hankinnan toteutukseen sekä tietojen suojaamisen tarve.

Huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, sisältääkö hankinta:

- turvallisuusluokitellun tiedon käsittelyä
- henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien tai tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevia asiakirjoja
- onnettomuuksiin, poikkeusoloihin tai varautumiseen liittyviä asiakirjoja, jos tiedon antaminen niistä voisi vahingoittaa tai vaarantaa turvallisuutta, väestönsuojelun toteuttamista tai varautumista

Myös muut hankinnan valmistelussa esiin nousevat turvallisuuteen ja tietojen suojaamiseen liittyvät seikat tulee ottaa huomioon ja arvioida osana hankinnan valmistelua, jos on perusteltu syy epäillä, että niillä voi olla vaikutusta hankinnan toteutukseen tai siinä tehtäviin ratkaisuihin.

Oleellista on, että havainnot tunnistetaan ajoissa, arvioidaan ja tarvittaessa huomioidaan hankinnan toteutuksessa tarvittavin toimenpitein.

3. VAIKUTUS LAINVALINTAAN JA HANKINTAMENETTELYYN

3.1. Hankintalaki ja tietojen suojaaminen

Valtaosa hyvinvointialueen hankinnoista toteutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, "hankintalaki") mukaisilla menettelyillä. Jollei hankintalaista tai muusta laista muuta johdu, hankintalakia sovelletaan myös silloin, kun hankintaan liittyy turvallisuusseikkoja tai tietojen suojaamisen tarvetta.

Mikäli hankintalain mukaisessa menettelyssä nousee esiin turvallisuuteen tai tietojen suojaamiseen liittyviä seikkoja, voidaan niiden arvioinnissa tarkastella esimerkiksi, onko hankinta mahdollista toteuttaa siten, että:

- osa hankinta-asiakirjoista luovutetaan tarjoajille vasta salassapitosopimuksen tekemisen jälkeen

- osa hankinta-asiakirjoista annetaan ainoastaan kilpailutuksen voittaneelle tarjoajalle
- hankinta toteutetaan rajoitetulla menettelyllä, jossa tarjoajien joukko rajataan ennakolta

Hankintaa toteutettaessa tiedon käsittelyn osalta huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, ketkä osallistuvat hankinnan valmisteluun ja työryhmään. Kilpailutuksen edetessä tiedon käsittely korostuu ulospäin, esimerkiksi markkinakartoituksessa ja tarjouspyynnön asiakirjoissa. Kilpailutuksen jälkeen tiedon käsittely liittyy erityisesti hankintapäätökseen, sopimukseen ja mahdollisiin hyvinvointialueelle esitettyihin tietopyyntöihin.

➤ [Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016](#)

3.2. Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista

Erityisissä tilanteissa hankinta voi edellyttää arviointia, täyttyykö hankinnassa julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011, "putu-laki") soveltamisala. Putu-lain 5 §:ssä säännelty soveltamisala jakautuu puolustushankintoihin ja turvallisuushankintoihin.

Puolustushankinnoilla tarkoitetaan puolustustarvikkeiden sekä niitä koskevien osien tai osakokonaisuuksien hankintoja. Puolustustarvikkeilla tarkoitetaan tyypillisesti tavaroita, jotka sisältyvät Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon ja on suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin ja tarkoitettu käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina.

Puolustushankinnaksi katsotaan myös rakennusurakoiden, palveluiden ja tavaroiden hankinnat, jos ne liittyvät suoraan puolustustarvikkeiden johonkin elinkaaren vaiheeseen. Lisäksi puolustushankintoihin kuuluvat erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin toteutettavat rakennusurakat ja palvelut.

Puolustushankintoja voivat toteuttaa:

- puolustusministeriö, puolustusvoimat ja Puolustushallinnon rakennuslaitos
- rajavartiolaitos
- Huoltovarmuuskeskus

Turvallisuushankinnoilla tarkoitetaan turvallisuustarkoituksiin tehtäviä tavaroiden, palveluiden ja rakennusurakoiden hankintoja, joiden toteuttamiseksi annetaan, laaditaan tai muutoin käsitellään turvallisuusluokiteltuja asiakirjoja.

Turvallisuushankinnan kohde voi olla tavanomainen siviilikäytössä oleva tuote tai palvelu taikka kaksiikäyttötuote. Ratkaisevaa ei ole hankinnan kohde sellaisenaan, vaan hankinnan kohteen käyttötarkoitus turvallisuustarkoituksiin sekä se, että hankintaan liittyy turvallisuusluokiteltujen asiakirjojen käsittely.

Turvallisuushankintoja voivat toteuttaa pääosin valtion keskeiset turvallisuusviranomaiset, kuten puolustusvoimat, poliisi, rajavartiolaitos ja muut valtion turvallisuudesta vastaavat toimijat.

Hyvinvointialueen osalta arviointi hankinnan kuulumisesta turvallisuushankintoja koskevan sääntelyn piiriin voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun hankinta liittyy järjestelmään tai toimintaan, jolla on merkitystä myös valtion turvallisuuden kannalta ja hankinta sisältää valtion turvallisuusviranomaisen turvallisuusluokittelemaa aineistoa.

Alla oleva kaavio on tarkoitettu tukemaan lainvalinnan arviointia tilanteissa, joissa arvioidaan turvallisuushankinnan kuulumista putu-lain soveltamisalaan.

Mikäli hankinta kuuluu putu-lain soveltamisalaan, sovelletaan hankinnassa putu-lain säännöksiä. Hankinnassa noudatetaan lisäksi hyvinvointialueen hankintaohjetta, siltä osin kuin se on yhteensopiva putu-lain kanssa sekä hankintavaltuuksia, jollei tässä liitteessä toisin ohjeisteta tai sovellettavassa lainsäädännössä toisin säännellä.

➤ [Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista 1531/2011](#)

3.3. Salassa pidettävät hankinnat

Hankintalain sekä putu-lain soveltamisalan ulkopuolelle voi erittäin poikkeuksellisesti jäädä salassa pidettäviä hankintoja. Tällaiset tilanteet perustuvat lainsäädäntöön ja edellyttävät aina tapauskohtaista arviointia ja huolellista perustelemista.

Hankintalain 12 §:n 2 momentin mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintaan, jotka ovat salassa pidettäviä tai jossa hankintalain soveltaminen velvoittaisi hankintayksikköä toimittamaan tietoja, joiden julkistaminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusetuja eikä suojaamista voida taata tarjoajien ja ehdokkaiden syrjimätöntä ja avointa kohtelua vähemmän rajoittavin toimenpitein kuin hankintalain soveltamatta jättämisellä.

Salassapidon tarvetta arvioidaan lähtökohtaisesti julkisuuslain perusteella ja siinä tarkoitettujen turvallisuusintressien perusteella. Valtion keskeisten turvallisuusetujen osalta tulee huomioida ns. SEUT 346 artikla, jonka mukaan jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi.

Putu-lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan putu-lain säännöksiä ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintaan, jos hankinta on salassa pidettävä tai jos putu-lain soveltaminen velvoittaisi hyvinvointialuetta antamaan sellaisia tietoja, joiden julkaiseminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Säännös perustuu edellä mainittuun SEUT 346 artiklaan. Poikkeaminen voi tulla kyseeseen esimerkiksi:

- hankinnassa käsiteltävän tiedon salassa pitoa ei putu-lain säännökset ja menettelyt pysty riittävästi turvaamaan
- kyseessä on valtion turvallisuuden kannalta niin tärkeä hankinta, jonka olemassaoloa ei turvallisuusyryistä voida paljastaa
- hankinta voi täyttää käyttötarkoituksensa vain, jos hankinnasta ei anneta tietoja ulkopuolisille
- julkista ilmoittamista koskevat säännökset velvoittaisivat hyvinvointialuetta ilmoittamaan turvallisuusluokiteltuja tietoja

Yllä kuvattujen poikkeusten soveltamisen harkinta on tehtävä aina tapauskohtaisesti ja hyvinvointialueella on perusteluvollisuus poikkeamisen edellytyksen olemassaolosta. Päätös kyseisten poikkeusten soveltamisesta tehdään hankintavaltuuksien mukaisesti.

4. DOKUMENTOINTI

Mikäli turvallisuuteen tai tietojen suojaamiseen liittyvillä seikoilla on vaikutusta lainvalintaan tai hankinnan toteutukseen, näiden ratkaisujen perusteet tulee dokumentoida osana hankinnan valmistelua.

Dokumentoinnin tarkoituksena on varmistaa, että tehdyt ratkaisut ovat myöhemmin näytettävissä ja perusteltavissa.

Käytännössä dokumentointi voi tarkoittaa esimerkiksi:

- hankinta-asiakirjoihin kirjataan lyhyesti, millä perusteella sovellettava laki tai menettely on valittu
- turvallisuuteen tai tietojen suojaamiseen liittyvien seikkojen arviointi kuvataan osana hankinnan valmistelua

Dokumentointi voidaan toteuttaa kevyimmillään osana hankinnan normaalia valmistelua ja päätöksentekoa, kunhan tehdyistä ratkaisuista jää riittävä kirjallinen jälki. Dokumentoinnin laajuutta ja muotoa arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa hankinnan merkittävyys tai edellyttääkö hankinta poikkeavaa lainvalintaa tai menettelyä.

5. TURVALLISUUSSELVITYKSET

5.1. Henkilöturvallisuusselvitys

Joissakin hankinnoissa voi tulla arvioitavaksi henkilöturvallisuusselvitysten tarve. Henkilöturvallisuusselvitysten tekeminen perustuu turvallisuusselvityslakiin (726/2014), jossa säännellään henkilöturvallisuusselvitysten tekemisen edellytyksistä ja menettelystä.

Henkilöturvallisuusselvitykset tekee Suomessa suojelupoliisi. Henkilöturvallisuusselvitykset ovat maksullisia, vaativat selvityksen kohteena olevan henkilön suostumuksen sekä ovat enintään viisi vuotta voimassa. Henkilöturvallisuusselvitysten osalta tulee huomioida selvityksen tekemiseen kuluva aika.

Hyvinvointialueella suojelupoliisiin liittyvän asiakkuuden hallinta on keskitetty riskienhallinnan ja turvallisuuden tulosalueelle. Kyseinen tulosalue vastaa myös henkilöturvallisuusselvitysten hakemisesta.

5.2. Yritysturvallisuusselvitys

Yritysturvallisuusselvityksen tekemisen käyttö perustuu turvallisuusselvityslakiin ja tulee kyseeseen vain laissa säännellyissä tilanteissa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, kun hankintaan liittyy turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Käytännössä yritysturvallisuusselvityksiä tehdään hyvinvointialueella äärimmäisen harvoin.

Yritysturvallisuusselvitykset tekee Suomessa suojelupoliisi. Yritysturvallisuusselvityksessä suojelupoliisi tekee arvion yrityksen vastuuhenkilöiden luotettavuudesta, yrityksen tietoturvallisuuden tasosta sekä yrityksen kyvystä hoitaa sitoumuksensa.

Yritysturvallisuusselvitykset ovat maksullisia, vaativat selvityksen kohteena olevan yrityksen suostumuksen sekä ovat enintään viisi vuotta voimassa. Yritysturvallisuusselvitysten osalta tulee huomioida selvityksen tekemiseen kuluva aika.

➤ <https://supo.fi/yritysturvallisuusselvitys>

Hyvinvointialueella suojelupoliisiin liittyvän asiakkuuden hallinta on keskitetty riskienhallinnan ja turvallisuuden tulosalueelle. Kyseinen tulosalue vastaa myös yritysturvallisuus selvitysten hakemisesta.